



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



**ДАЙДЖЕСТ
УКРАЇНЬСЬКОЇ ГЕЛЬСІНЬСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ (УГСПЛ)
ВИПУСК № 5(58), ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»**

Березень 2020

ЗМІСТ

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ	2
МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	2
СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ	5
БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА	6
ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ	7



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ

МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Завдяки спільним зусиллям полегшено доступ кримчан до фінансових та банківських послуг

Національний банк України [вніс зміни](#) у свою ж [постанову №699](#), яка визнавала усіх мешканців Криму нерезидентами. Ця норма, нині скасована, суттєво обмежувала доступ до фінансових і банківських послуг, а також штучно збільшувала кількість ВПО з Криму. Адже, щоб відновити статус резидента, кримчани вимушені були реєструватися як ВПО, хоча насправді вони продовжували проживати на півострові. УГСПЛ/ Програма USAID «Права людини в дії», яка кілька років безупинно працювала над скасуванням цієї дискримінаційної норми, дякує [всім причетним](#) громадським організаціям та державним органам, які доклали зусиль заради відновлення справедливості¹.

Чи може Сумщина надати реабілітацію жертвам збройного конфлікту

У 2018 році Програма оприлюднила аналітичний звіт «[Реабілітація жертв конфлікту](#)», після чого було проведено серію регіональних заходів за участі представників місцевих громад, [зокрема й у Сумах](#), з метою краще зрозуміти, що саме можна зробити для полегшення становища постраждалих на місцевому рівні, бо децентралізація таки надає певні важелі. Наразі пропонуємо вашій увазі висновки Програми щодо [ситуації у Сумах та області](#) разом з традиційними рекомендаціями можновладцям².



Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав – про виклики, з якими стикаються українські ВПО та інше постраждале від конфлікту населення

Комітет ООН у своїх висновках та рекомендаціях Україні [оприлюднив своє бачення](#) того, що треба зробити задля полегшення становища постраждалих в країні. Програма постійно докладає адвокаційних зусиль у цьому напрямку, зокрема й на рівні згаданого комітету – доречним є нагадати про [наше бачення](#) ситуації з виконанням Україною Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (у частині, що стосується подолання наслідків конфлікту), яке повною мірою перетинається з висновками комітету ООН.

¹ Проте слід пам'ятати, що, згідно [Закону України №1636 від 2014 року](#) про вільну економічну зону «Крим», кримчани продовжують бути нерезидентами для цілей оподаткування та здійснення митних формальностей. Отже, правозахисники закликають уряд скасувати цей закон і замість цього розробити та прийняти новий, що регулює особливості господарської діяльності на тимчасово окупованій території, що буде відповідати стандартам прав людини.

² Фіналізований звіт буде доступний згодом.



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

УГСПЛ/Програма сумісно з Норвезькою Радою у Справах Біженців презентувала дослідження щодо порушень прав власності в умовах конфлікту



З моменту початку проведення АТО/ООС в ході бойових дій на Донбасі було завдано значних руйнувань будівлям державної, комунальної та приватної власності. Але до сих пір постраждалі не отримали компенсації за зруйноване або пошкоджене житло. Як саме вони могли б це зробити – можна дізнатись у новому спільному [аналітичному звіті](#). На додаток ось за [цим](#) та [цим](#) посиланням наведено думки наших юристів, щоб отримати краще уявлення про цю нагальну проблему³.



Не громадянам РФ мати у власності земельну ділянку у Криму заборонено – юристи УГСПЛ/Програми USAID озвучили наслідки нового кремлівського рішення

Указом Президента РФ іноземним громадянам та особам без громадянства було заборонено мати у власності землю на практично всій території півострову. [Це означає](#), що також й кримчани, які не мають окупаційного примусового громадянства РФ, та на законних підставах до окупації отримали у власність земельні ділянки на узбережжі півострова, тепер повинні їх або продати протягом року або отримати російський паспорт, або переписати ділянку на фірму з російською реєстрацією. [Наші юристи підготували роз'яснення](#) цього рішення, що суперечить нормам міжнародного права.

Що можуть зробити освітяни для подолання наслідків збройного конфлікту в Україні?

Для початку – проаналізувати помилки, які стали причинами того, що люди взяли в руки зброю. Українці потребують правдивої новітньої історії і її популяризацією мають займатися, у тому числі, і освітяни. Більше – [за посиланням](#).



Захист прав людини під час пандемії COVID-19 та пояснення додаткових загроз, які вона несе із собою

- УГСПЛ/Програма на постійній основі аналізує рішення Уряду України та підконтрольних Кремлю окупаційних «владних органів» Донбасу та Криму з метою інформування українців про захист їх прав в умовах карантину та процедури перетину КПВВ з окупованими регіонами. Поряд з тим, закликаємо громадян не наражати себе та інших на небезпеку та дотримуватись всіх противірусних заходів офіційної влади. Відповідну інформацію можна знайти [за посиланням](#).
- Виконавчий директор УГСПЛ Олександр Павліченко у прямому ефірі [розповів](#) про головні правозахисні новини, торкнувся теми COVID-19 та ризиків, до яких призводить пандемія не

³ [Ось](#) ще дотична публікація від громадської приймальні у Дніпрі, що дії за підтримки Програми USAID.



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

тільки в контексті охорони здоров'я, а й у зв'язку з триваючим збройним конфліктом. Також пропонуємо [добірку прес-релізів](#), які містять більш детальну інформацію щодо порушених під час виступу питань.

- УГСПЛ/Програма та інші правозахисні організації [застерігають](#) владу України від прийняття необдуманих та невинуватених заходів, які начебто спрямовані на протистояння розповсюдженню COVID-19, але які в той же час можуть послабити позиції України у її боротьбі/правовійні з державою-агресором, а також призвести до політичних спекуляцій.
- Освіта через карантин і загрозу COVID-19 буде інакшою, тому мешканцям тимчасово окупованих територій варто [детальніше розібратися у змінах](#), які вже відбуваються в українському освітньому просторі та які виклики постають перед абітурієнтами з невідконтрольованих територій під час вступної кампанії 2020 року.

Завдяки зусиллям правозахисників, українцям дозволено в'їжджати до/ виїжджати з окупованого Криму під час карантину за певних умов

Зусиллями Програми USAID та, звісно, наших партнерів вдалось переконати Уряд України не забороняти доступ з/до окупованого Криму через спалах коронавірусу для громадян, які мають гуманітарні підстави. Після [публічного звернення](#) та консультацій з правозахисниками та гуманітарними організаціями Кабінет Міністрів вніс зміни до своєї Постанови № 291-р, [дозволивши](#) українським прикордонникам на місці приймати рішення про в'їзд з/до Криму.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:

- **Заява щодо нової хвилі арештів в окупованому Криму**

11 березня ФСБ Росії провела обшуки в домівках 7 кримських татар, 4 особи затримано. Т.з. «суд» обрав трьом запобіжний захід у вигляді арешту в СІЗО, а одному із затриманих – домашній арешт. УГСПЛ та інші правозахисні організації рішуче засуджують такі дії та вимагають від Кремля негайно припинити практику політично-мотивованих переслідувань. Ми також звертаємося до міжнародної спільноти із закликом посилити тиск на керівництво РФ. *Відповідне публічне звернення доступне [українською](#) та [англійською](#) мовами.*

Треба відмітити, що утиски мають триваючий системний характер. Так, 16 березня після обшуку в Джанкої [було затримано](#) Ділявера Ібрагімова, якого згодом відпустили ([посилання російською мовою](#)). Того ж дня в Джанкойському районі обшукали будинок кримського татарина Османа Курталієва, який вже деякий час не проживає в Криму ([посилання 1](#), [посилання 2](#), російською мовою).

- **Заява УГСПЛ щодо створення Консультативної ради в межах Мінського переговорного процесу⁴**

Під час останнього засідання Тристоронньої контактної групи було ухвалене рішення про створення Консультативної ради, метою якої є «здійснення діалогу, консультацій і напрацювання пропозицій з проектів політичних і правових рішень з врегулювання конфлікту». Це одночасно активізує діалог між представниками окупованих територій та України в межах Мінського перемовного процесу та несе загрозу недотримання червоних ліній, за які неприпустимо заходити у цьому діалозі. Зокрема вкрай важливим є дотримання відповідного

⁴ [Посилання на новину](#).



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

статусу і ролі кожного учасника з вже встановленим мандатом відповідальності. *Більше – [за посиланням](#).*

- **Українці вимушено залишають Крим через утиски за проукраїнську позицію, а росіяни навпаки заїжджають – таких осіб налічується вже щонайменше 172,4 тисячі**

УГСПЛ [черговий раз розповідає](#), як Кремль змушує українців залишати півострів, заселяючи його власними громадянами – що є елементом гібридної війни РФ проти нашої країни. Також [нагадуємо про наші аналітичні продукти](#), в яких детально розкриваються методи такого гібридного протистояння.

- **Інфографіка щодо заборонених методів ведення війни, які використовувала РФ під час окупації Криму, наразі вже доступна англійською**

Одним з таких методів є використання цивільних осіб у якості т.з. «живих щитів» для прикриття воєнних об'єктів та операцій. УГСПЛ працюватиме допоки порушників міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини не буде покарано згідно з міжнародними стандартами – [ось](#) англійською мовою тематична інфографіка з найновішою інформацією. *Українську версію, яка розповсюджувалась раніше, можна побачити [тут](#), а повний аналітичний огляд УГСПЛ щодо використання заборонених методів та засобів ведення війни – [тут](#).*

СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ

Метою програми USAID «Права людини в дії» в цьому напрямку є підтримка на національному і міжнародному рівнях стратегічних судових справ для захисту суспільних інтересів⁵, а також їх широке висвітлення серед професійної спільноти та громадськості. Загальна кількість стратегічних справ, які стосуються конфлікту та підтримані Центром стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в рамках програми, складає 176.

Історії колишніх цивільних заручників та політичних бранців, жертв прокремлівських окупаційних сил на Донбасі та в Криму

Цього разу [у фокусі](#) історія пана Сергія Робака, підприємця з Донецька, який пережив полон в т.з. «ДНР». За допомогою цих історій, в центрі уваги яких доля конкретних людей, УГСПЛ/Програма закликає всіх, хто подорожує до неконтрольованих територій України, бути вкрай обережними, а також нагадує, що наші юристи готові надавати допомогу у разі порушення прав людини.



⁵ Найпотужніший інструмент захисту прав людини; ведуться в інтересах громадянина чи групи громадян з метою досягнення системних змін в правовій сфері на благо суспільства та використовується з метою створення судової практики (прецедентів).



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:

Подання до Європейського суду з прав людини

- Надіслано заява у справі заявника, якого було «засуджено» до 12 років позбавлення волі за вигаданими обвинуваченнями у шпигунстві. Зазнав катування та втратив можливість користуватися своїм майном (квартирою та авто). Провівши 2 роки у полоні т.з. «ДНР», він був звільнений з рамках обміну полоненими у грудні 2019 року.
- Було надіслано скаргу щодо наступних подій: під час прийому у голови Військово-цивільної адміністрації м. Авдіївка Донецької області, невідомі озброєні особи у військовій формі вивели заявників з приміщення, посадили в машини та вивезли в сторону промислової зони, неподалік від якої ведуться активні бойові дії. Викрадачі забрали особисті речі, били та допитували заявників, звинувачуючи їх в роботі на представників незаконних збройних формувань та Кремль. Оскільки заявники – це відомі місцеві активісти, існує вірогідність, що напад на них та їх викрадення було зумовлено їх активною громадською діяльністю.

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких заходів в сфері прав людини, а також документування воєнних злочинів та порушень прав людини, пов'язаних з конфліктом. USAID в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність громадських приймалень (ГП) в містах [Торецьк](#), [Маріуполь](#), Краматорськ та [Покровськ](#) Донецької області, [Станиця Луганська](#), [Суми](#) та Дніпро, які надають допомогу постраждалому від конфлікту населенню, Київську [об'єднану приймальню](#) з питань Криму та Донбасу, а також спеціалізовану приймальню з кримських справ у Херсоні.

Інфографіка щодо результатів роботи громадських приймалень

Програма USAID «Права людини в дії» продовжує звітувати про надану правову допомогу – пропонуємо данні за [лютий 2020 року](#) із тематичним, регіональним та гендерним розподілом.

Підвищення обізнаності громадян з питань захисту їх прав

- Що таке документування воєнних злочинів? В [інтерв'ю](#) 5 каналу юристка Дніпровської приймальні, що працює на базі ГО «Правозахисна група «СІЧ», розповіла, чому так важливо документувати подібні злочини, хто повинен цим займатись і чому постраждалим не варто мовчати. Адже цей процес, який не є розслідуванням, а фіксацією порушень прав людини має за мету встановлення історичної правди та притягнення до відповідальності не лише виконавців злочинів, але й РФ, яка є прямим ініціатором та безпосереднім учасником збройної агресії проти України.



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

- Сумська приймальня [пояснює](#) певні аспекти того, як саме карантин торкнеться ВПО та їх соціальних гарантій. [Ще один](#) коментар на дотичну тему (російською).
- Громадська приймальня УГСПЛ в м. Краматорськ підготувала [рекомендації](#) щодо прав та обов'язків при оголошенні надзвичайної ситуації.
- Покровська ГП [надає роз'яснення](#) про умови проживання в гуртожитках навчальних закладів під час карантину в Україні.
- А приймальня УГСПЛ в Дніпрі [радить](#), як захистити трудові права під час карантину. Адже юристи все частіше отримують питання, чи має право роботодавець відправляти у «відпустку за свій рахунок» або навіть звільняти під час карантину? Спойлер – однозначна відповідь: ні.

Правова допомога постраждалим від збройного конфлікту та окупації

- В яких випадках можуть скасувати щомісячні виплати для ВПО та як відстояти свої права, якщо вони порушені? Дніпровська приймальня [відповідає на це питання](#) на прикладі однієї зі своїх справ, коли мамі-одиначці з Ясинуватського району, яка виховує сина з інвалідністю, скасували щомісячну адресну допомогу. Протягом 10 місяців родина не отримувала соціальних виплат на покриття витрат на проживання, у тому числі – на оплату житлово-комунальних послуг. Аж допоки не звернулись до юристів приймальні.
- На початку місяця в одній із справ приймальні в Маріуполі Донецьким окружним судом [була задоволена](#) позовна заява щодо скасування податкового боргу в зоні проведення операції об'єднаних сил. А [в іншій справі](#) за позовною заявою в інтересах внутрішньо переміщеної пенсіонерки було ухвалено рішення щодо виплати ПФУ заборгованості за пенсією
- ГП у Маріуполі інформує, що за позовною заявою в інтересах внутрішньо переміщеної пенсіонерки було ухвалено рішення про виплату Пенсійним фондом України заборгованості за пенсією.

ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Опубліковано заяву Верховного представника ЄС Жозепа Борреля про повну підтримку України у її зусиллях щодо протидії агресії РФ

Солідарність міжнародних партнерів у питанні підтримки суверенітету та територіальної цілісності України – важливий елемент на шляху деокупації Криму у довгостроковій перспективі. Користуючись цією можливістю, Програма USAID «Права людини в дії» ще раз [нагадує](#) про модель перехідного правосуддя, яка якнайкраще слугуватиме зазначеній меті деокупації та реінтеграції. Заява ЄС доступна за [посиланням](#).



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та ВПО розділено

Відтепер в Україні діє два окремих міністерства – Міністерство у справах ветеранів та Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Цей дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID/Уряду США.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:

Українська Гельсінська спілка з прав людини

вул. Фролівська, 3/34, Київ, Україна

тел.: +38 044 485 17 92, факс: +38 044 425 99 24

Електронна пошта: t.tsymbivskyy@helsinki.org.ua, веб-сайт: <http://helsinki.org.ua/>